

EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 30.6.2010
COM(2010) 352 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

**Europa, toeristische topbestemming in de wereld – een nieuw beleidskader voor het
toerisme in Europa**

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

**Europa, toeristische topbestemming in de wereld – een nieuw beleidskader voor het
toerisme in Europa**

1. INLEIDING

Het toerisme is een grote economische activiteit met een brede positieve impact op de economische groei en werkgelegenheid in Europa. Het vormt ook een steeds belangrijker aspect in het leven van de Europese burgers, die in steeds grotere getale in hun vrije tijd of voor hun werk op reis gaan. Dankzij de nauwe band met het culturele en natuurlijke erfgoed en de hedendaagse culturen en tradities in de Europese Unie, is het toerisme een schoolvoorbeeld van de noodzaak om economische groei te verzoenen met duurzame ontwikkeling, waaronder het ethische aspect. Het toerisme is ook een belangrijk instrument om het imago van Europa in de wereld te versterken, onze waarden uit te dragen en de aantrekkingskracht van het Europese model, dat het resultaat is van eeuwen van culturele uitwisseling, taalverschillen en creativiteit, te vergroten.

Het toerisme in Europa heeft onlangs een moeilijke economische periode gekend die door de uitbarsting van de vulkaan Eyjafjöll is verergerd en waaruit de kwetsbaarheid maar ook de veerkrachtigheid van het toerisme is gebleken. Dit laatste is met name te danken aan het belang dat Europeanen aan reizen en vakanties hechten. De economische en financiële crisis, die sinds 2008 de gehele economie beïnvloed heeft, heeft een beduidend effect op de vraag naar toeristische diensten gehad. Nog recenter heeft de onderbreking van het vliegverkeer wegens de vulkanische aswolk in april en mei 2010 het reizen in Europa drastisch in de war gebracht met negatieve gevolgen voor de vliegmaatschappijen, de reisbureaus en de reizigers zelf.

Deze moeilijke situatie voor het toerisme heeft ons doen realiseren dat er een aantal uitdagingen zijn waaraan de toeristische sector in Europa het hoofd moet bieden. Om hierop te kunnen inspelen is het van cruciaal belang dat alle spelers in de sector de krachten bundelen en samenwerken aan een geconsolideerde beleidskader, waarbij rekening wordt gehouden met de nieuwe, in de Europa 2020-strategie vastgestelde prioriteiten voor de EU: Europa moet 's werelds topbestemming blijven, in staat om munt te slaan uit de rijkdom en de diversiteit van zijn grondgebieden.

Met deze mededeling wilt de Europese Commissie een gecoördineerde aanpak voor initiatieven met betrekking tot toerisme bevorderen en een nieuw actiekader bepalen om het concurrentievermogen en de capaciteit voor duurzame groei van het toerisme te versterken. Daarom stelt zij een aantal Europese of internationale initiatieven voor om deze doelstellingen te verwezenlijken zodat gelijktijdig de door het Lissabonverdrag vastgelegde EU-bevoegdheden van op dit gebied volledig wordt benut.

2. DE EUROPESE TOERISTISCHE SECTOR, EEN HOOFDELEMENT VOOR DE EUROPESE GROEI DIE OP DUIDELIJK OMSCHREVEN BEVOEGDHEDEN GEBASEERD

2.1. Een groeiend economisch belang

Het toerisme is een economische activiteit die in staat is om groei en werkgelegenheid in de EU te genereren en gelijktijdig een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en aan de economische en sociale integratie van met name de plattelands-, berg- en kustgebieden, eilanden en perifere, ultraperifere of convergentiegebieden. Met 1,8 miljoen ondernemingen, met name het mkb, die werkgelegenheid bieden aan ongeveer 5,2% van de totale beroepsbevolking (ongeveer 9,7 miljoen banen, met een belangrijk aandeel jongeren), genereert de Europese toeristische sector¹ meer dan 5% van het bbp in de EU, een percentage dat steeds toeneemt². Na de distributie- en bouwsector, vertegenwoordigt het toerisme daarom de op twee na grootste sociaaleconomische activiteit van de EU. Wanneer de verwante sectoren³ ook in aanmerking worden genomen, is de bijdrage van de toeristische sector aan het bbp zelfs nog groter; geschat wordt dat deze sectoren meer dan 10% van het bbp in de EU genereren en ongeveer 12% van de totale werkgelegenheid bieden. Als we in dit verband naar de trend van de laatste tien jaar kijken, is de groei in werkgelegenheid in de toeristische sector bijna altijd groter geweest dan in de rest van de economie.

Bovendien blijft de Europese Unie 's werelds topbestemming, met 370 miljoen internationale bezoekers in 2008, of 40% van het wereldwijde aantal reizigers⁴, waarvan 7,6 miljoen afkomstig zijn uit de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India en China), wat neerkomt op een stijging tegenover de 4,2 miljoen bezoekers vanuit die landen in 2004. Deze toestroom van reizigers heeft ongeveer 266 miljard euro opgebracht, waarvan 75 miljard euro afkomstig is van reizigers van buiten de Unie⁵. Geschat wordt dat Europese burgers zelf ongeveer 1,4 miljard reizen hebben gemaakt, waarvan 90% een bestemming binnen de EU had. Volgens schattingen van de Wereldorganisatie voor Toerisme (WTO) zal het aantal aankomsten van internationale toeristen in Europa de komende jaren waarschijnlijk beduidend stijgen. Ten slotte zijn Europese reizigers een van de grootste groepen die naar derde landen reizen, wat voor vele landen een zeer belangrijke bron van inkomsten met zich meebrengt. Deze elementen rechtvaardigen een verdieping van de externe dimensie van het toerismebeleid in de EU om niet alleen de stroom reizigers vanuit derde landen te behouden maar ook om de partners van de EU, met name uit het Middellandse Zeegebied, te steunen.

¹ Traditionele leveranciers van reizen en toeristische diensten (hotels, restaurants, reisagentschappen, autoverhuur, chartervluchtmaatschappijen, touringcars, cruiseschepen, enz.) die reizigers rechtstreeks goederen en diensten aanbieden.

² Studie over het concurrentievermogen van de toeristische sector in de Europese Unie, september 2009 (zie: http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=5257&userservice_id=1&request.id=0).

³ Met name de distributie-, bouw- en transportsector in het algemeen (lucht-, spoorweg-, zee- en lijnbusvervoer, enz.) en de culturele sector (de culturele en creatieve industrieën).

⁴ WTO World Tourism Barometer, volume 8, januari 2010.

⁵ Eurostat, Statistics in Focus, 23/2009 (Balance of payments statistics).

2.2. De in het Lissabonverdrag vastgelegde bevoegdheden leveren een bijdrage aan talrijke eerdere verwezenlijkingen

De Europese Commissie heeft in samenwerking met de lidstaten en organisaties die de sector vertegenwoordigen, door de jaren heen veel inspanningen geleverd om een reeks acties uit te voeren die het Europese toerisme in een betere concurrentiepositie moeten plaatsen⁶. Gelijktijdig heeft de Commissie een geïntegreerd en zeer geavanceerd systeem in het leven geroepen om passagiers en consumenten, waaronder personen met een handicap of beperkte mobiliteit, op alle soort vervoersmiddelen te beschermen⁷.

In de voorbije jaren heeft de Europese Unie de basis kunnen vormen voor een Europees toerismebeleid met nadruk op de factoren die het concurrentievermogen bepalen en rekening houdend met de noodzaak voor een duurzame ontwikkeling. Met de inwerkingtreding van het Lissabonverdrag is het belang van toerisme erkend: de Europese Unie heeft nu bevoegdheden om acties van de lidstaten op het gebied van toerisme te steunen, te coördineren en te vervolledigen. Dit is een stap voorwaarts waarbij de noodzakelijke duidelijkheid wordt geschapen en een samenhangend actiekader wordt gecreëerd.

Zoals vastgelegd in artikel 195 van het Verdrag van de Werking van de EU, kan de Europese Unie daarom:

- het concurrentievermogen van de ondernemingen in deze sector bevorderen en een gunstig klimaat voor hun ontwikkeling creëren;
- de samenwerking tussen de lidstaten stimuleren, met name door uitwisseling van goede praktijken;
- en een geïntegreerde aanpak voor toerisme ontwikkelen door ervoor te zorgen dat op andere beleidsgebieden rekening wordt gehouden met de toeristische sector.

Dit nieuwe juridische kader is een reële kans om acties uit te voeren die een belangrijke meerwaarde voor Europa kunnen bieden en het houdt rekening met het vereenvoudigen van de administratieve formaliteiten. Deze acties zijn bedoeld om alle landen in de Europese Unie vooruit te helpen aangezien elk land, het ene wellicht meer dan het andere, belang heeft bij de ontwikkeling van hun toeristisch potentieel.

3. UITDAGINGEN EN KANSEN VOOR DE EUROPESE TOERISTISCHE SECTOR

Het Europese toerisme staat voor enorme uitdagingen die gelijktijdig ook kansen vormen. Enerzijds moet de sector zich aanpassen aan de sociale ontwikkelingen die de vraag van de reiziger beïnvloeden, anderzijds moet de sector het hoofd bieden aan beperkingen die hem door de huidige structuur, de specifieke kenmerken en de economische en sociale context worden opgelegd.

Het Europese toerisme heeft onlangs een moeilijke economische periode gekend die door de uitbarsting van de vulkaan Eyjafjöll nog werd verergerd.

⁶ Mededeling van de Commissie "Een agenda voor een duurzaam en concurrerend Europees toerisme", COM(2007)621 definitief, "Een nieuw EU-toerismebeleid: naar een sterker partnerschap voor het Europees toerisme", COM(2006)134 definitief.

⁷ http://ec.europa.eu/transport/passengers/index_en.htm.

Ten eerste heeft de economische en financiële crisis, die sinds 2008 de gehele economie heeft aangetast, een beduidend effect gehad op de vraag naar toeristische diensten. Ook al zijn zij verder blijven reizen, hebben de Europeanen hun gewoonten aan de omstandigheden moeten aanpassen door met name voor minder verre bestemmingen te kiezen, hun verblijfsduur te verkorten en ter plaatse minder uit te geven⁸. De toeristische activiteiten in Europa zijn daarom in 2009 met ongeveer 5,6% gedaald. Dit algemene cijfer verhuult echter grote verschillen: bepaalde regio's, met name in het oosten en noorden van Europa, zijn in het bijzonder getroffen en hebben een daling van het aantal reizigers van wel 8% geregistreerd. Deze crisis woedt nog steeds en de vooruitzichten op groei van de toeristische activiteiten zijn niet veelbelovend. Hoewel de Wereldorganisatie voor Toerisme vanaf 2010 een stijging in het aantal internationale bezoekers voorziet, lijkt het erop dat het herstel in Europa trager zal verlopen dan in andere werelddelen, zoals in Azië.

Deze situatie is verergerd door de onderbreking van het luchtverkeer in april en mei 2010 wegens de aanwezigheid van een vulkanische aswolk. Hoewel het moeilijk is de schade te berekenen, wordt het aantal geannuleerde aankomsten van internationale reizigers geschat op meer dan 2 miljoen en de onmiddellijke kosten voor de reisagentschappen op ongeveer 1 miljard euro. Hierbij kan het verlies in inkomen voor de hotelsector en andere toeristische activiteiten worden gevoegd, een verlies dat nauwelijks kan worden goedgeemaakt door de winst die andere diensten, zoals autoverhuur- of taxivervoerdiensten, hebben geboekt. Zowel de gevolgen van de onderbreking van het luchtverkeer als bepaalde actiemaatregelen werden onderzocht tijdens de videoconferentie die op 28 april 2010 door de Europese Commissie werd georganiseerd in aanwezigheid van de ministers en staatssecretarissen voor toerisme om de impact van de "vulkaan crisis" op het toerisme te beoordelen.

Deze situatie vergt aanpassingen van de sector aan nieuwe beperkingen. Meerdere factoren beïnvloeden op dit ogenblik namelijk de ontwikkeling van de toeristische activiteit in Europa.

Zoals alle andere sectoren heeft het toerisme te kampen met een grotere wereldwijde concurrentie, waarbij de opkomende of ontwikkelingslanden een groeiend aantal reizigers aantrekken. Om deze concurrentie het hoofd te kunnen bieden, moet Europa een duurzaam en hoog kwalitatief toerisme kunnen bieden door zijn comparatieve troeven uit te spelen, met name de verscheidenheid van het landschap en Europa's bijzondere culturele rijkdom⁹. Europa moet ook nauwer samenwerken met de landen waarvan de inwoners, naarmate hun levensstandaard groeit, een Europese bestemming als reisdoel kunnen kiezen.

Een andere grote uitdaging betreft de demografische ontwikkeling in Europa en de nieuwe gewoonten en verwachtingen van de reizigers die daaruit voortvloeien. Deze veranderingen vergen snelle aanpassingen van de sector zodat deze zijn concurrentieniveau kan hoog houden. Zo wordt verwacht dat 65-plussers in 2020 20% van de bevolking zullen uitmaken. Deze bevolkingsgroep, die bestaat uit personen met zowel koopkracht als vrije tijd, vertegenwoordigt een belangrijk marktpotentieel maar vereist ook veranderingen in de sector om te voorzien in hun specifieke behoeften. Hetzelfde geldt voor het groeiende aantal reizigers met beperkte mobiliteit (onlangs geschat op 127 miljoen personen) die specifieke behoeften hebben die geïntegreerd moeten worden in het aanbod van de toeristische diensten.

⁸ In het algemeen zijn in Europa in 2009 de aankomsten van internationale reizigers met ongeveer 5,6% gedaald, hoewel sommige regio's, met name in het oosten en noorden van Europa, een daling van 8% hebben ondervonden. (WTO World Tourism Barometer, volume 8, januari 2010).

⁹ 300 van de 800 UNESCO-werelderfgoedgebieden liggen binnen de EU.

Andere structurele veranderingen moeten volledig in het toerismebeleid worden geïntegreerd. Bovendien moet in het aanbod van de toeristische diensten in de toekomst rekening worden gehouden met de beperkingen op het gebied van klimaatverandering, het gebrek aan water en energie, de biodiversiteit die in het gedrang komt en risico's voor het culturele erfgoed die door het massatoerisme worden veroorzaakt. Toeristische ondernemingen moeten hun gebruik van drinkwater verminderen als er risico is voor droogte, de uitstoot van broeikasgassen verminderen en hun ecologische voetafdruk verkleinen.

In de komende jaren zullen de veranderingen in het Europese klimaat leiden tot een nieuwe manier van reizen en bepaalde bestemmingen beïnvloeden. Bovendien kan het wintertoerisme door de smeltende sneeuwmantel op de Europese gebergtes in het gedrang komen. Tegelijkertijd zal ook het toerisme in de kustgebieden zich moeten aanpassen aan het stijgende zeepeil. Bij het Europese en nationale toerismebeleid moet met al deze structurele veranderingen rekening worden gehouden door zowel maatregelen te treffen om structurele werkloosheid op te lossen als de doeltreffende distributie van investeringen in de toeristische sector te waarborgen.

De ontwikkeling en het toenemende gebruik van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) heeft de relatie tussen de toeristische sector en zijn klantenbestand drastisch veranderd. Uit een beoordeling van het niveau van bewustwording, toegankelijkheid en het gebruik van deze diensten door de talrijke betrokken ondernemingen is gebleken dat zij ICT op verschillende manieren gebruiken naargelang factoren zoals basisvaardigheden, de grootte van de onderneming en hun relatieve positie in de toeristische keten.

Blootgesteld aan al deze uitdagingen en veranderingen, hebben ondernemingen in deze sector, met name het mkb, niet altijd de mogelijkheid om zich zo snel aan te passen omdat hun financiële middelen beperkt zijn en hun werknemers niet over de nodige kwalificaties beschikken.

Ten slotte zijn er ook specifieke uitdagingen die worden bepaald door de bijzondere kenmerken van de Europese toeristische sector. Deze uitdagingen hebben enerzijds te maken met de consumptiepatronen, met name het seizoensgebonden reizen, en anderzijds met de productiemodellen, namelijk de waardeketen en de vakantiebestemmingen. De vraag van reizigers is momenteel sterk gericht op de maanden juli en augustus. Dit seizoensaspect beïnvloedt niet alleen de inkomensstromen, maar betekent ook dat de huidige infrastructuur en het personeel niet optimaal kan worden gebruikt en ingezet.

4. AMBITIEUZE DOELSTELLINGEN VOOR EEN NIEUW ACTIEKADER

Met de crisis en de toenemende beperkingen op de achtergrond moet het Europees toerisme evolueren. Dit vergt veranderingen op alle niveaus. De Europese Unie moet hieraan een bijdrage leveren en een proactief beleid stimuleren om de groei te versnellen en voorwaarden te creëren om toerisme aantrekkelijker te maken.

In overeenstemming met het Lissabonverdrag, bestaat het hoofddoel van het Europees toerismebeleid uit de stimulering van het concurrentievermogen in de sector, waarbij op lange termijn ermee rekening wordt gehouden dat de manier waarop dit concurrentievermogen wordt ontwikkeld duurzaam moet zijn. Deze doelstelling houdt duidelijk verband met de nieuwe economische strategie "Europa 2020" van de Unie en met name met het kerninitiatief: "Industriebeleid in een tijd van mondialisering". Bovendien kan het toerisme ook een bijdrage

leveren aan andere kerninitiatieven, met name "Innovatie-Unie", "Een digitale agenda voor Europa"¹⁰ en "Een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen". Overigens kan de ontwikkeling van een meer actief toerismebeleid, dat gebaseerd wordt op de vrijheden die in de verdragen gewaarborgd zijn, bijdragen aan een heropleving van de interne markt.

Het Europees actiekader is in de eerste plaats bedoeld om het toerisme in Europa te laten opbloeien. Maar het moet ook kunnen reageren op uitdagingen met betrekking tot sociale zaken, territoriale samenhang en de bescherming van en waardering voor ons natuurlijk en cultureel erfgoed. Verder moet het de sector in staat stellen meer veerkrachtig te reageren op de gevolgen van de klimaatverandering en moet het de capaciteit van de sector versterken om structurele veranderingen aan te pakken. Onrechtstreeks helpt het toerisme ook om het gevoel van Europees burgerschap te versterken door het contact en de uitwisseling tussen burgers te bevorderen, ongeacht de verschillen in talen, cultuur en tradities. In deze context is het ook belangrijk dat de Europese burgers hun rechten kennen en deze uitoefenen wanneer zij zich binnen of buiten de Europese Unie verplaatsen: zij moeten hun rechten als Europese burger even gemakkelijk kunnen uitoefenen als in hun thuisland. De Commissie zal oplossingen voorstellen om de belemmeringen die Europese burgers in het buitenland kunnen ondervinden, zo goed mogelijk te laten verdwijnen.

Deze eisen voor een ambitieus Europees beleid werden erkend tijdens een informele bijeenkomst van ministers voor toerisme, georganiseerd in het kader van het Spaanse voorzitterschap van de Raad op 15 april 2010. Deze informele bijeenkomst vond plaats een dag na de conferentie over Europees toerisme in Madrid - een "Staten-Generaal" voor de sector – en vertegenwoordigde een beslissende stap richting inspanningen van de Unie en alle lidstaten voor een concurrerende, duurzame, moderne en sociaal verantwoordelijke toeristische sector. Zo hebben de ministers de "Verklaring van Madrid" aangenomen waarin een reeks aanbevelingen betreffende de uitvoering van een geconsolideerd Europees toerismebeleid worden vastgelegd, de noodzaak voor een duurzame concurrentie in de sector wordt benadrukt en de meerwaarde van de EU-inspanningen voor het toerisme wordt erkend ter aanvulling van inspanningen van de lidstaten door middel van een geïntegreerde aanpak voor toerisme.

Om deze doelstellingen te bereiken, kunnen de acties ter bevordering van het toerisme in de volgende vier prioriteiten onderverdeeld worden:

- (1) het stimuleren van het concurrentievermogen van de toeristische sector in Europa;
- (2) het bevorderen van de ontwikkeling van een duurzaam, verantwoord en kwaliteitsgericht toerisme;
- (3) het versterken van het imago en de bekendheid van de verscheidenheid aan duurzame en kwaliteitsgerichte bestemmingen in Europa;
- (4) het vergroten van het potentieel van het financiële beleid en de financiële instrumenten van de EU voor de ontwikkeling van het toerisme.

Deze vier prioriteiten vormen het geraamte voor een nieuw actiekader voor het toerisme dat de Commissie in nauwe samenwerking met de lidstaten en de voornaamste actoren in de toeristische sector wil uitvoeren.

¹⁰ Mededeling van de Commissie: "Een digitale agenda voor Europa", COM(2010) 245.

5. EEN NIEUW ACTIEKADER OM DE UITDAGINGEN AAN TE GAAN

In overeenstemming met de hierboven uiteengezette doelstellingen en rekening houdend met het nieuwe institutioneel kader van het Verdrag van Lissabon, is de Europese Commissie ervan overtuigd dat een aantal Europese of multinationale acties kunnen worden uitgevoerd terwijl het in het Verdrag bepaalde subsidiariteitsbeginsel en de bevoegdheden van de lidstaten op het gebied van toerisme worden nageleefd.

5.1. Het stimuleren van het concurrentievermogen van de toeristische sector in Europa

Het verbeteren van het concurrentievermogen van het Europese toerisme speelt een belangrijke rol bij het versterken van de sector met het oog op een dynamische en duurzame groei. Om dit doel te bereiken, loont het de moeite om innovatie in toerisme te ontwikkelen, de kwaliteit van het aanbod in al zijn dimensies te verbeteren, de beroepsvaardigheden in de sector te verbeteren, het seizoensgebonden karakter van de vraag proberen te veranderen, de toeristische faciliteiten te diversifiëren en statistieken en onderzoek op het gebied van toerisme te verbeteren. De toeristische sector heeft een belangrijk potentieel voor de ontwikkeling van ondernemerschap aangezien het merendeel van de toeristische ondernemingen middelgrote en kleine ondernemingen zijn. Verder treden er belangrijke synergieën op tussen de kunst- en ambachtelijke beroepen die het culturele erfgoed kunnen helpen bewaren en lokale economieën kunnen ontwikkelen.

Een meer gediversifieerd toeristisch aanbod bevorderen

De Europese Unie kan een bijdrage leveren aan het gediversifieerde aanbod door intra-Europese stromen aan te moedigen door op Europese schaal thematische toeristische producten te benutten. Transnationale synergieën kunnen namelijk de promotie en de bekendheid van toeristische bestemmingen verbeteren. Hierin kan het geheel van ons erfgoed met al zijn diversiteit vervat liggen: het cultureel erfgoed (waaronder de culturele routes), moderne cultuuruitingen, beschermde natuurgebieden, toerisme op het gebied van wellness en gezondheid (waaronder kuuroordtoerisme), onderwijs, wijn en voeding, geschiedenis, sport of religie, agritoerisme, plattelandstoerisme alsook het toerisme dat munt slaat uit het maritieme en onderwatererfgoed, en het industriële erfgoed of de economische structuur van een regio.

Hiervoor is de Commissie al begonnen samen te werken met de Raad van Europa om de impact van het cultuurtoerisme beter te kunnen beoordelen en de bekendheid ervan te kunnen verbeteren. In de laatste jaren zijn ook andere grensoverschrijdende initiatieven opgericht, zoals Europese fiets- of bedevaartsroutes (bijvoorbeeld Via Francigena en de Santiago de Compostela-route). Volgens de Commissie zullen veel van deze initiatieven doeltreffender zijn wanneer zij worden erkend door middel van een Europees keurmerk dat hun grensoverschrijdende aard waarborgt. Dergelijke erkenning van hun betekenis voor Europa kan mogelijk dezelfde dynamiek creëren als bij de Europese culturele hoofdsteden het geval is, een succesvol project dat fungeert als katalysator voor de lokale ontwikkeling en het toerisme dankzij de jaarlijkse uitvoering van een ambitieus en aantrekkelijk cultureel programma op Europese schaal¹¹. De hierbij opgedane ervaringen kunnen ook worden aangewend voor de regio's die deel uitmaken van het Natura 2000-netwerk en meer dan 17%

¹¹ In de periode 1995-2004 waren er ten opzichte van het jaar ervoor gemiddeld 12% meer overnachtingen in de steden die in een bepaald jaar tot culturele hoofdstad verkozen waren.

van het Europees grondgebied beslaan. Deze gebieden zijn interessant op het gebied van toerisme op voorwaarde dat de beginselen voor het behoud van de betrokken natuurgebieden worden nageleefd.

GEPLANDE ACTIES:

- (1) Een samenhangende strategie voor een gediversifieerde bevordering van het toeristische aanbod ontwikkelen en ervoor zorgen dat het gezamenlijke culturele erfgoed van Europa beter wordt benut, met name door een Europees erfgoedlabel te creëren en andere acties zoals de Europese culturele erfgoeddagen en de EU-prijs voor cultureel erfgoed te ondernemen.
- (2) De integratie van natuurlijk erfgoed, waaraan het label ook een bijdrage zal leveren, in de toeristische strategieën aanmoedigen.

Innovatie in de toeristische sector ontwikkelen

Innovatie en nieuwe informatietechnologieën zijn doorslaggevend voor het concurrentievermogen van de toeristische sector en noodzakelijk om de uitwisseling met verwante sectoren te versterken. Publieke en particuliere toeristische actoren, met name het mkb, zouden ervan meer gebruik moeten maken en dit kan bereikt worden door middel van voorlichtings- en samenwerkingsinitiatieven en een geschikt gebruik van de verschillende nationale en Europese programma's. Verder bestaat de noodzaak om de werkinstrumenten en de diensten van de informatiemaatschappij sneller te laten integreren in het geheel van de toeristische activiteiten, met name degene die door het mkb worden uitgevoerd, en de toegang voor de toeristische actoren tot de relevante financiële instrumenten te vergemakkelijken.

GEPLANDE ACTIES:

- (3) De Commissie zal een ICT-toerismeplatform voor belanghebbenden vormen zodat de toeristische sector en bedrijven zich makkelijker kunnen aanpassen aan de marktontwikkelingen op het gebied van nieuwe informatietechnologieën en hun concurrentievermogen kunnen verbeteren door de mogelijke synergieën tussen deze twee sectoren maximaal te benutten.
- (4) Bij het opstellen van haar volgende mededeling over de elektronische handel op de interne markt, waarin de uitvoering van de richtlijn inzake elektronische handel zal worden beoordeeld, zal de Commissie de mogelijkheden onderzoeken om de integratie van de toeristische sector in deze context te versterken.

De beroepsvaardigheden verbeteren

De modernisering van de toeristische activiteiten zou gepaard moeten gaan met meer inspanningen om de beroepsvaardigheden van de werknemers in de sector te verbeteren, met name zodat zij beter overweg kunnen met de nieuwe technologieën en de marktverwachtingen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid en wellness en het bevorderen van hun mobiliteit. Dergelijke inspanningen kunnen als een deel van de Europa 2020-strategie worden beschouwd, en met name van het kerninitiatief "Een agenda voor nieuwe vaardigheden en banen".

GEPLANDE ACTIES:

- (5) Ter ondersteuning van de vorming van werknemers in de toeristische sector zet de Commissie zich in om de mogelijkheden van de verschillende EU-programma's te bevorderen, zoals Leonardo of het kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP) en zijn deelprogramma's "Erasmus voor jonge ondernemers" en "E-vaardigheden voor innovatie".

Een verlenging van het toeristische seizoen aanmoedigen

Door een beter gebruik van de huidige toeristische infrastructuur en het personeel in het laagseizoen, kunnen ondernemingen hun infrastructuur beter aanwenden en hun productiviteit verbeteren, waarbij zij kunnen steunen op meer stabiele en gemotiveerde werknemers. Met het Calypso-initiatief¹² is al een eerste stap in deze richting gezet en werd er een overzicht van goede praktijken in de lidstaten uitgewerkt.

GEPLANDE ACTIES:

- (6) Voorzien in een mechanisme voor vrijwillige toeristische uitwisseling tussen de lidstaten¹³ zodat met name bepaalde doelgroepen als jongeren, ouderen, personen met beperkte mobiliteit en gezinnen met een laag inkomen kunnen reizen, in het bijzonder tijdens het laagseizoen.
- (7) Een mechanisme voor online informatie-uitwisseling ontwikkelen om de coördinatie van schoolvakanties in de lidstaten te verbeteren, zonder echter de culturele tradities over het hoofd te zien.

Het sociaaleconomische kennisbestand voor toerisme consolideren

Om de sector meer concurrerend te maken, beschouwt de Commissie het noodzakelijk om op Europees niveau over een beter sociaaleconomisch kennisbestand over toerisme en zijn verhouding ten opzichte van het milieu te beschikken. In dit verband is de huidige herziening van Richtlijn 95/57/EG betreffende de verzameling van statistische informatie op het gebied van het toerisme een belangrijke stap, aangezien er rekening zal worden gehouden met de ontwikkeling van het toerisme in Europa en de behoeften van de gebruikers.

Het komt er echter op aan nog verder te gaan en de samenwerking op Europees niveau tussen de lidstaten, de bestemmingen, de vertegenwoordigers van de sector en publieke en particuliere actoren aan te moedigen om de statistieken en de onderzoeken met betrekking tot de toeristische sector te consolideren. Hiervoor vindt de Commissie het noodzakelijk om

¹² "Calypso" is een door het Europees Parlement in 2008 aangenomen voorbereidende actie waarbij de Commissie gedurende drie jaar samenwerkingsverbanden tussen de publieke en private sector en de sociale economie zal bevorderen met het oog op de uitwisseling in het laagseizoen van toeristen, die in vier groepen worden onderverdeeld (jongeren, ouderen, personen met beperkte mobiliteit en gezinnen met een laag inkomen), tussen ten minste twee lidstaten en/of kandidaatlidstaten.

¹³ Uit bestaande goede praktijken, met name van het Iberisch schiereiland, blijkt dat de publieke sector dergelijke mechanismen kan financieren met een positief investeringsrendement (meer dan 1,5 euro per uitgegeven euro) indien men rekening houdt met de winst in de vorm van nieuwe banen, de bijkomende mogelijkheden voor de private sector en de belastingsopbrengsten van de verhoogde activiteiten. Deze voordelen hebben ook een positieve invloed in het land van herkomst.

kennisnetwerken tussen onderzoeksinstituten, universiteiten en publieke en particuliere waarnemingscentra te ontwikkelen in nauwe samenwerking met regionale en nationale overheden, de nationale verkeersbureaus, statistische instellingen en andere actoren, zonder dat Eurostat zijn rol als coördinator van statistische werkzaamheden op Europees niveau verliest. De coördinatie en de ontwikkeling van onderzoek op het gebied van toerisme op Europees niveau zijn van cruciaal belang voor een meer geïntegreerde aanpak en grotere synergieën. Het vergt ook samenwerking met Europese en internationale organisaties, zoals de OESO en de WTO.

GEPLANDE ACTIES:

- (8) In het kader van haar jaarlijkse mededeling getiteld "Scorebord voor de consumentenmarkten" zal de Commissie de markt monitoren door de tevredenheid van de consument over diverse toeristische diensten (vervoer, verhuur, overnachting, pakketreizen, waaronder vakantiepakketten en rondreis pakketten) te meten.
- (9) Op korte termijn zal de Commissie een proefproject ontwikkelen dat een netwerk tussen onderzoeksinstituten, universiteiten, publieke en particuliere waarnemingscentra, regionale en nationale overheden en de nationale verkeersbureaus ten doel heeft.
- (10) Op middellange termijn zal de Commissie aan de hand van de resultaten van het proefproject de uitvoering van een "virtueel waarnemingscentrum voor toerisme" bevorderen om de onderzoeksactiviteiten van verscheidene nationale onderzoeksinstituten te ondersteunen en te coördineren, en sociaaleconomische gegevens over toerisme op Europees niveau te verstrekken.

5.2. Het bevorderen van de ontwikkeling van een duurzaam, verantwoord en kwaliteitsgericht toerisme

Het concurrentievermogen van de sector hangt af van zijn duurzaamheid aangezien een goede vakantiebestemming natuur, cultuur en integratie in de lokale samenleving kan bieden. Het duurzame karakter van toerisme heeft betrekking op talrijke aspecten: het verantwoord gebruik van natuurlijke bronnen, het bewust omgaan met activiteiten die een impact op het milieu hebben (afvalproductie, toenemende druk op water, land en biodiversiteit, enz.) het gebruik van schone energie, de bescherming van het erfgoed en het behoud van de natuurlijke en culturele integriteit van de bestemmingen, de kwaliteit en de duurzaamheid van de gecreëerde banen, economische voordelen op lokaal niveau en de kwaliteit van het klantenonthaal. Deze principes worden grotendeels weerspiegeld in toeristische strategieën op nationaal en regionaal niveau maar komen onvoldoende tot uiting in specifieke acties.

Op EU-niveau heeft de Commissie een aantal instrumenten gecreëerd om verstandig milieubeheer voor ondernemingen te vergemakkelijken, zoals het ecolabel van de EU of het milieubeheer- en milieu-auditsysteem van de EU (EMAS). De reacties van de toeristische ondernemingen in Europa op deze belangstelling voor het duurzaamheidsvraagstuk zijn echter zeer uiteenlopend. De Commissie heeft ook documenten aan de lidstaten ter beschikking

gesteld om de uitvoering van de Europese milieuwetgeving voor zowel individuele projecten als strategische planning te vergemakkelijken¹⁴.

In deze context zal de Commissie ondersteund worden door het initiatief dat in samenwerking met het netwerk van Europese regio's voor een duurzaam en concurrerend Europees toerisme (NECSTouR) werd opgericht en door het EDEN-netwerk van bestemmingen met het oog op de ontwikkeling van een systeem van indicatoren voor het duurzame beheer van bestemmingen. Deze praktijk zou moeten worden uitgebreid zodat Europese vakantiebestemmingen die doeltreffende praktijken uitoefenen voor de bevordering van duurzaam toerisme, kunnen worden opgewaardeerd. In dit verband is het van essentieel belang om initiatieven aan te moedigen die het verantwoord beheer van bronnen (energie, water, grondstoffen, enz.) bevorderen en optimale voorwaarden voor diensten en veiligheid waarborgen, met name bij ouderen en personen met een beperkte mobiliteit.

GEPLANDE ACTIES:

- (11) Op basis van NECSTouR en EDEN een systeem van indicatoren voor het duurzame beheer van bestemmingen ontwikkelen. Aan de hand van dit systeem van indicatoren zal de Commissie een label voor het promoten van vakantiebestemmingen ontwikkelen.
- (12) Voorlichtingcampagnes organiseren voor Europese reizigers betreffende de keuze van hun bestemming, de vervoerswijzen, hun relatie met de lokale bevolking en de strijd tegen de uitbuiting van vrouwen en kinderen.
- (13) Op basis van nationale ervaringen een Europees merk voor kwaliteitstoerisme ontwikkelen om het vertrouwen van de consument in de toeristische producten te verhogen en de zware inspanningen van werknemers uit de toeristische sector te belonen wier doel het is klanten tevreden te stellen met de kwaliteit van hun geleverde diensten.
- (14) De Europese toeristische sector helpen de risico's van klimaatverandering te identificeren om verlieslijdende investeringen te vermijden en om de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een alternatief toeristisch aanbod te onderzoeken.
- (15) Een handvest voor duurzaam en verantwoord toerisme voorstellen en een Europese prijs in het leven roepen voor toeristische ondernemingen en bestemmingen die de in het handvest vastgelegde waarden naleven.
- (16) Een strategie voor een duurzaam kust- en zeetoerisme ontwikkelen.
- (17) De samenwerking tussen de Europese Unie, de voornaamste opkomende landen (China, Rusland, India en Brazilië) en de landen van het Middellandse Zeegebied versterken of oprichten om de duurzame en verantwoorde ontwikkeling van toerisme en de uitwisseling van goede praktijken te bevorderen.

¹⁴ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

5.3. Het versterken van het imago en de bekendheid van de verscheidenheid aan duurzame en kwaliteitsgerichte bestemmingen in Europa

Het imago en het beeld van Europa als een verscheidenheid aan vakantiebestemmingen zijn aspecten die nauw verbonden zijn met het concurrentievermogen van de toeristische sector¹⁵. Gezien de intensiteit van de wereldwijde concurrentie, maar ook het potentieel van een aantal derde landen als bronnen voor toerisme in Europa, is het van essentieel belang om gerichte actie ter bevordering van de toeristische vraag voor Europa uit te voeren. Er bestaat al één belangrijk initiatief om Europa in derde landen te promoten, namelijk de website "visiteurope.com" die door de European Travel Commission (ETC) wordt beheerd en in 2006 met de steun van de Europese Commissie werd gelanceerd.

Het imago en het beeld van Europa als een verscheidenheid aan duurzame en kwaliteitsgerichte vakantiebestemmingen moeten worden verbeterd. Door de Europese bestemmingen aantrekkelijker en bekender te maken, ontstaan belangrijke economische voordelen, omdat de toestroom van niet-Europese reizigers wordt gestimuleerd en de interesse bij Europeanen om in Europa zelf te reizen, wordt aangewakkerd.

Om te onderzoeken welke optie de beste is voor een gezamenlijke voorstelling van het toeristische aanbod van Europa, vindt de Commissie het belangrijk dit imago door middel van gezamenlijke initiatieven met de lidstaten en de Europese industrie op de wereldmarkten te promoten en met name in derde landen (zoals de Verenigde Staten, Japan, China, Rusland, India en Brazilië).

Hiervoor is het interessant een aantal mogelijkheden te onderzoeken om de verschillende thematische producten, van Europese of multinationale dimensie, te bevorderen en meer zichtbaar te maken door middel van o.a. grootschalige vakantiebeurzen of tentoonstellingen, of om grote cultuur- of sportevenementen beter aan te wenden zoals de Culturele hoofdsteden van Europa, de Europese dagen van het cultureel erfdeel, de Olympische Spelen of universele tentoonstellingen die over het potentieel beschikken om het toerisme in Europa meer te ontwikkelen.

GEPLANDE ACTIES:

- (18) In samenwerking met de lidstaten een Europees merk als aanvulling op promotionele inspanningen op nationaal en regionaal niveau creëren. Europese bestemmingen de mogelijkheid geven om zich te onderscheiden van andere internationale bestemmingen.
- (19) De website "visiteurope.com" promoten om de aantrekkelijkheid van Europa als een verscheidenheid aan duurzame en kwaliteitsgerichte vakantiebestemmingen te verhogen, met name in de opkomende landen.
- (20) Gezamenlijke promotionele acties op grote internationale evenementen of grootschalige toeristische beurzen en tentoonstellingen aanmoedigen.

¹⁵ Studie over het concurrentievermogen van de toeristische sector in de Europese Unie, september 2009 (zie: http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=5257&userservice_id=1&request.id=0).

(21) De participatie van de EU in de internationale organen, met name binnen de context van de World Tourism Organisation, de OESO, T20 en Euro-Med, versterken.

5.4. Het vergroten van het potentieel van het financiële beleid en de financiële instrumenten van de EU voor de ontwikkeling van het toerisme

Het toerismebeleid wordt gekenmerkt door zijn brede karakter. Veel andere Europese maatregelen hebben een directe of indirecte invloed op het toerisme. Dit geldt met name voor het beleid op het gebied van vervoer (duurzame mobiliteit, passagiersrechten, veiligheid en kwaliteit) concurrentie (vragen in verband met concentraties van ondernemingen, met name bij het verlenen van online toeristische diensten, verticale integratie en overheidssteun), de interne markt (vrijheid van vestiging en vrij verrichten van toeristische diensten, bevordering van de kwaliteit van de diensten, ontwikkeling van de elektronische handel), belastingen (fiscale belemmeringen voor de goede werking van de interne markt, fiscale behandeling voor ondernemingen uit de sector zoals reisbureaus, fiscale voordelen), consumentenbescherming (de rechten die voortvloeien uit het ondertekenen van een contract, oneerlijke handelspraktijken, verkoop op afstand), milieu, werkgelegenheid en opleiding, cultuur of het ontwikkelingsbeleid voor regio's en het platteland.

De Commissie is vastberaden om het toerisme beter te integreren in haar gehele beleid en om erop toe te zien dat de goede toepassing van de wetgeving het concurrentiepotentieel van de sector tot zijn volle recht laat komen. De Commissie zal haar inspanningen verdubbelen om haar beleid te coördineren en ervoor te zorgen dat er bij het formuleren en uitvoeren van haar beleidsmaatregelen volledig rekening wordt gehouden met de belangen en de behoeften van de toeristische sector.

Wat het beleid voor de interne markt betreft, moet de toeristische sector vanaf nu volledig baat hebben bij de geïntegreerde Europese markt voor dienstverlening. Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt maakt een belangrijke vereenvoudiging van de procedures inzake de toeristische dienstverlening mogelijk alsook de afschaffing van juridische en administratieve belemmeringen die tot dan toe de toegang tot de markten in de verschillende EU-lidstaten hadden beperkt.

De Commissie erkent het grote belang van het kust- en zeetoerisme als katalysator voor de economische ontwikkeling en is voornemens acties uit te voeren om deze ontwikkeling als onderdeel van het geïntegreerd maritiem beleid van de EU aan te moedigen. De economische diversificatie richting het toerisme is een prioriteit in vele kustgebieden, waar een daling van de economische activiteiten op het gebied van visserij en scheepsbouw in het algemeen heeft geleid tot een daling in inkomsten en een stijgende werkloosheid. Deze diversificatie wordt ondersteund door het Europees Visserijfonds (EVF) in het kader van lokale ontwikkelingsstrategieën. Ook zal worden gezocht naar manieren om het potentieel van het (plezier)boottoerisme in te zetten als drijvende kracht voor de economische groei van eilanden en kust- en zeegebieden.

Verder is het EU-beleid voor de ontwikkeling van het platteland eveneens van groot belang voor de toeristische sector. Uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) kan de Commissie steun verlenen aan, onder andere, de oprichting van ondernemingen die actief zijn op het gebied van plattelandstoerisme, de ontwikkeling en

bevordering van agritoerisme, en de opwaardering van het culturele en natuurlijke erfgoed in plattelandsgebieden, waaronder berggebieden.

Voor de huidige programmeringsperiode zal de Commissie de instrumenten en programma's voor EU-steun aan het toerisme blijven bevorderen en mobiliseren. Zo zullen de verschillende Europese structuurfondsen (EFRO, ESF), het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO), het Europees Visserijfonds (EVF) en het kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling de uitvoering van concrete projecten blijven financieren. Ten slotte is het kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP) voor het toerisme van bijzonder belang, omdat het sinds 2008 de oprichting van een Europees netwerk voor een concurrerend en duurzaam toerisme heeft gesteund. Voor de periode na 2013 hangen de mogelijkheden voor steun aan het toerisme uit de verscheidene Europese fondsen en door middel van de consolidatie van huidige voorbereidende acties op dit gebied af van de richtsnoeren voor prioriteitsacties van de EU die worden vastgelegd, rekening houdend met budgettaire belemmeringen.

Het creëren van rechten voor vliegtuig- en treinreizigers is van groot belang voor het Europese toerisme en is mogelijk dankzij een juridisch kader dat de reizigers beschermt wanneer zij onderweg moeilijkheden ondervinden. De Commissie streeft ook soortgelijke rechten voor boot- en busreizigers na. De momentele herziening van de richtlijn inzake pakketreizen, waaronder vakantiepakketten en rondreispakketten, is ook een positief element om het vertrouwen van de consumenten in de toeristische sector te versterken. Bovendien zal de Commissie met de lidstaten, de toeristische sector en belanghebbende organisaties nauw blijven samenwerken om de veiligheid in overnachtinggelegenheden, met name in verband met brandgevaar, te verbeteren.

Overigens zal de Commissie, die op de hoogte is van het toenemende belang van het toerisme in Europa, waaronder het toerisme uit derde landen, onderzoeken welke mogelijkheden en instrumenten gestimuleerd kunnen worden in het kader van het beleid inzake visa en de overschrijding van de buitengrenzen.

Om ervoor te zorgen dat het Europees toerisme zich op een duurzame en verantwoorde manier in overeenstemming met de Europa 2020-strategie en het Lissabonverdrag zal blijven ontwikkelen, zal de Commissie onderzoeken welke steun- en coördineringsacties het Europees toerisme kunnen bevorderen.

6. CONCLUSIE

Het Europees toerismebeleid heeft een nieuwe impuls nodig. Geconfronteerd met nieuwe uitdagingen die om concrete actie en aangepaste inspanningen vragen, moeten de actoren in de Europese toeristische sector hun krachten bundelen en binnen een geconsolideerd beleidskader werken dat de nieuwe prioriteiten van de EU in overweging neemt. Door met de nieuwe bevoegdheden van de Europese Unie op het gebied van het toerisme rekening te houden, biedt deze mededeling een ambitieus kader om van het Europees toerisme een concurrerende, moderne, duurzame en verantwoorde sector te maken. De Commissie plant een reeks concrete initiatieven die het Europees toerisme de gelegenheid zal bieden om zich aan te passen en te ontwikkelen. Deze acties vullen het beleid van de lidstaten aan en hebben als doel de inspanningen te coördineren door maatregelen vast te leggen die leiden tot een reële Europese meerwaarde. Het succes van deze strategie zal afhangen van de inspanningen van alle belanghebbenden en de mate waarin zij kunnen samenwerken.

In de toekomst zal de Commissie zich blijven inzetten om regelmatig snelle en transparante gedachtewisseling met de lidstaten en de toeristische sector over initiatieven op het gebied van toerisme te houden. Hiervoor zal de Commissie met name een beroep doen op het raadgevend comité inzake toerisme. Zo kunnen de overheidsdiensten zelf de diverse belanghebbenden op nationaal en regionaal op de hoogte houden van de initiatieven van de Commissie.

Dit geconsolideerde kader is een van de eerste stappen. In de aanloop van het Europees forum over toerisme in november 2010 zal de Commissie daarom blijven nadenken over toeristische initiatieven, en tijdens het forum zal een meer gedetailleerd actieplan met de lidstaten en de publieke en particuliere actoren in de Europese toeristische sector worden besproken. Op middellange termijn zal zij de stand van zaken nagaan, beoordelen of de strategie succesvol is en haar beleid voortzetten.